

Masters **T**rainning in nature

Colofon

Masters in Nature

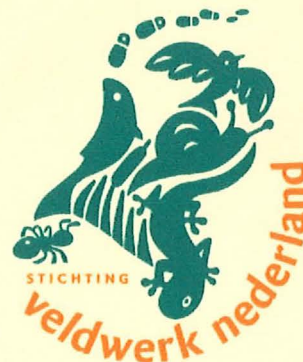
© Veldwerk Nederland, 2004

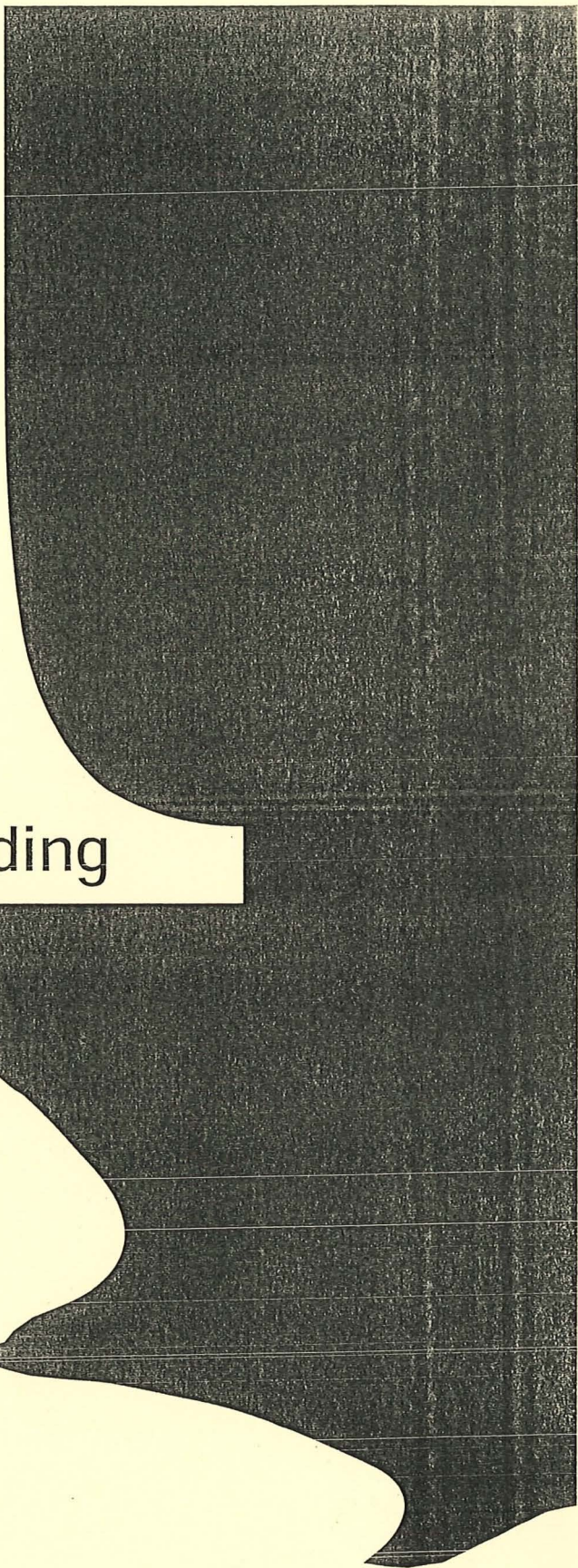
Masters in Nature is een concept van Veldwerk Nederland.

Deze map is samengesteld door Petra Jansen
en Marc Veekamp, Veldwerk Nederland.
Vormgeving: Anton Feddema

Voor meer informatie:

www.veldwerknederland.nl

Inleiding

PROGRAMMA

- 10.00 uur Welkom, toelichting op het programma, verwachtingen inventariseren
- 10.15 uur Inleiding op het ochtendprogramma: toelichting persoonlijk logboek
- 10.30 uur Uitvoeren van diverse natuurbelevissen die met weinig / geen begeleiding uitvoerbaar zijn (onderzoek, beleving, creativiteit, competitie e.d.)
- 12.00 uur Inventariseren van succes- en risicofactoren bij natuurbelevissen (materialen, zintuigengebruik, het weer e.d.).
'Confrontatie' met criteria eigen locatie (omgeving, doelgroep, materiaal, persoonlijke voorkeur e.d.).
- 12.30 uur *Lunch*
- 13.30 uur Korte toelichting op diverse bestaande natuurprogramma's en -materialen (bijvoorbeeld leskisten, lesbrieven e.d.)
- 14.00 uur In groepjes kiezen van een activiteit/materiaal en aanpassen aan de eigen locatie.
- 15.00 uur Presentaties van de verschillende groepjes + uitproberen van onderdelen van de activiteiten. De andere deelnemers kruipen in de huid van de doelgroep.
- 16.00 uur Nabespreken middagprogramma: wat zijn mogelijke knelpunten bij aanpassen van bestaande materialen?
- 16.15 uur Evaluatie van de dag en afronding
- 16.30 uur Einde programma

THUISOPDRACHT: VERTREKPUNT

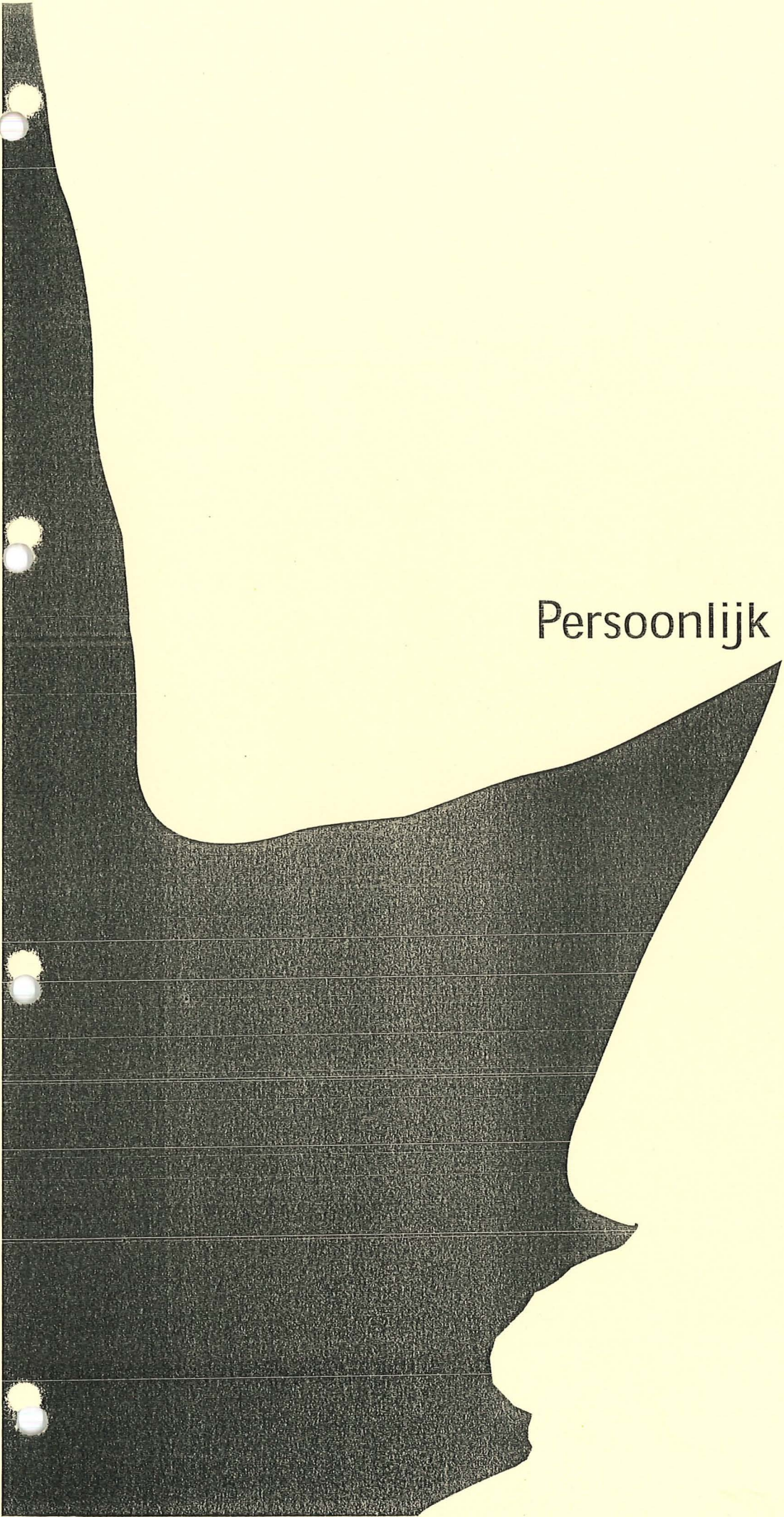
Doel van de opdracht is het in kaart brengen van de beperkingen en mogelijkheden van de eigen doelgroep in de eigen omgeving. Beschrijf hiertoe onderstaande aspecten. Tijdens de training kijken we naar de toepasbaarheid van een aantal natuuractiviteiten in je eigen situatie. Daarbij gebruiken we het resultaat van deze opdracht.

Aspecten doelgroep	
Wat is de leeftijd?	
Welke opleiding heeft de doelgroep?	
Wat zijn de interesses?	

Aspecten locatie	
Hoe profileert de locatie zich?	
Welke activiteiten worden georganiseerd?	

Aspecten omgeving	
Welke landschapelementen zijn er? (bos, sloot, duin)	
Welke bezienswaardigheden zijn er? (hunebed, steenfabriek, molen)	
Waar kun je terecht voor materialen? (bezoekerscentrum, nme-centrum)	
Zijn er bijzondere beperkingen? (toegang, veiligheid)	

Persoonlijke aspecten	
Hoeveel tijd heb je beschikbaar (overdracht materialen, onderhoud)	
Wat is je budget? (voor materialen)	
Wat zijn je voorkeuren/wensen t.a.v. natuurbelevissen?	
Wat zijn je kwaliteiten? (pedagogisch-didactisch, inhoudelijk)	

Persoonlijk logboek

PERSOONLIJK LOGBOEK (1)

Succes- en risicofactoren natuuractiviteiten

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

PERSOONLIJK LOGBOEK (2)

Toepasbaarheid op de eigen locatie

Naam activiteit:

Ik zou deze activiteit wel / niet op mijn eigen locatie toepassen want:

Naam activiteit:

Ik zou deze activiteit wel / niet op mijn eigen locatie toepassen want:

Naam activiteit:

Ik zou deze activiteit wel / niet op mijn eigen locatie toepassen want:

Naam activiteit:

Ik zou deze activiteit wel / niet op mijn eigen locatie toepassen want:

PERSOONLIJK LOGBOEK (1)

Succes- en risicofactoren natuuractiviteiten

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

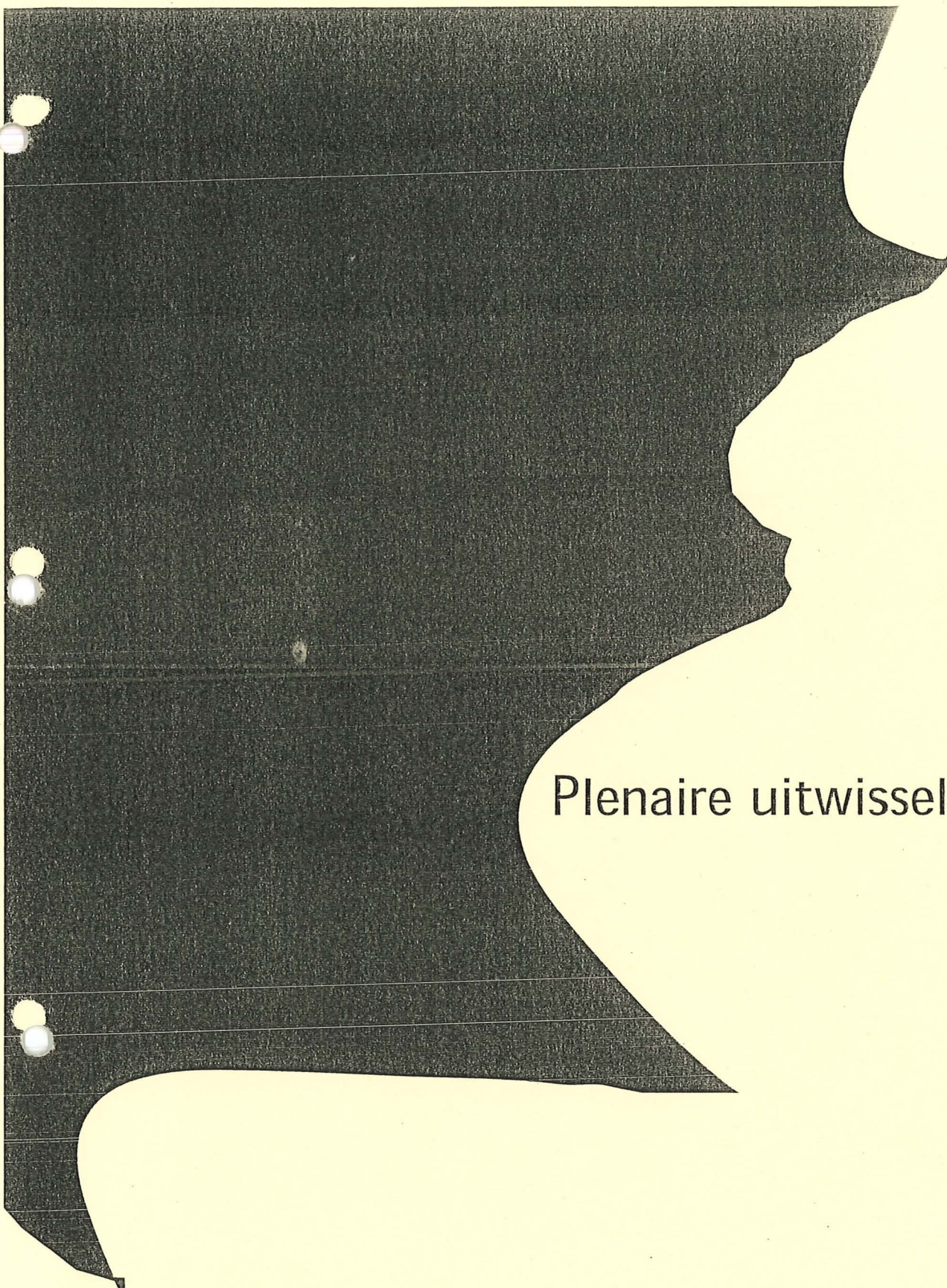
Risicofactoren:

Naam activiteit:

Persoonlijke ervaring:

Succesfactoren:

Risicofactoren:

Plenaire uitwisseling

SUCCES- EN RISICOFACTOREN

Welke elementen maken een natuurbelevenis tot een succes?

Succesfactoren	Risicofactoren

SUCCESS- EN RISICOFACTOREN

Voorbeelden van diverse succes- en risicofactoren

Succesfactoren

Succesfactoren: welke elementen maken een activiteit.

Oftewel wat moet je tijdens een natuuractiviteit vooral wél doen!

1. Actief bezig zijn! Laat de deelnemers zoveel mogelijk zelf actief bezig zijn. Laat ze dingen zelf onderzoeken, ontdekken en ervaren. *Ik hoor en ik vergeet. Ik zie en ik onthoud. Ik doe en ik begrijp (Confucius).*
2. Maak het spannend! Geblinddoekt door het bos lopen... Op zoek naar een natuurschat... Of bouw een competitie-element in. Wie kan het snelst... Wie vindt de meeste...
3. Houd het simpel. Zorg dat de opdracht duidelijk en voor de doelgroep uitvoerbaar is.
4. Zorg voor variatie in zintuigengebruik. Laat de deelnemers voelen, ruiken, luisteren, proeven.
5. Zorg voor variatie in individuele en groepsactiviteiten. Laat de deelnemers werken in teams, tweetallen of alleen.
6. Zorg voor uitdagende materialen. Laat de deelnemers de natuur onderzoeken met een loepje, een insectenzuiger of een boomhoogtemeter. Geef ze een 'bomenpaspoort' of een mooi vakantienatuurdagboek om in te vullen.
7. Zorg dat de deelnemers iets mee naar huis kunnen nemen. Geef ze na afloop van de activiteit een klein cadeautje of een (natuur)certificaat. Of laat ze in de activiteit iets maken dat ze mee kunnen nemen, zoals een vetbol voor vogels, een kompasje of een oorwurmenhuis.
8. Zorg voor een bijzondere invalshoek om de natuur te bekijken. Met je neus in het gras. De omgeving door een diaraampje. Met een spiegeltje onder de hoed van een paddestoel kijken.
9. Plaats de activiteit in een verhaal. Willen jullie de boswachter helpen tellen hoeveel soorten kleine beestjes hier op de camping voorkomen? Zullen we Erik Eekhoorn helpen een wintervoorraad aan te leggen?
10. Pak de activiteit verder in. Maak bijvoorbeeld gebruik van kostuums, versier de recreatieruimte, schmink de kinderen, laat ze een natuuramulet of een natuurtoverstafje maken dat ze gedurende de activiteiten bij zich moeten dragen.

Risicofactoren

Risicofactoren: welke problemen kun je tegenkomen / moet je alert op zijn.
Ofte wel, wat moet je vooral niet doen bij natuuractiviteiten.

1. Controle verliezen. Met een grote groep deelnemers buiten kan je het gevoel geven dat je snel de controle kunt verliezen. Maak om dit te voorkomen van te voren - bij voorkeur binnen - duidelijke afspraken met de deelnemers wat wel en niet mag.
2. Moeilijke opdrachten. Zorg ervoor dat de opdrachten die je hebt bedacht voor de deelnemers ook door hen uit te voeren zijn. Niets is zo frustrerend als een opdracht die te moeilijk of onduidelijk is of die je niet op tijd af kunt maken. Test zo nodig je opdracht van te voren uit met een paar deelnemers.
3. Onduidelijke instructie. Zorg dat je deelnemers begrijpen wat ze moeten doen.
4. Materialen. Materialen kunnen een activiteit maken, maar ook breken. Zorg dat je materialen werken en niet na vijf minuten al stuk zijn.
5. Kennis 'spuien'. Leg niet teveel nadruk op het overbrengen van kennis. Laat de deelnemers eerst zelf op onderzoek uitgaan, dingen ontdekken en zich verwonderen. Als deelnemers vragen gaan stellen, is het vroeg genoeg om ze te beantwoorden.
6. Het weer. Houd rekening met het weer. Is het slecht weer, ga dan niet koste wat kost met je buitenactiviteit (met het mogelijke gevolg dat niemand het naar zijn zin heeft), maar zorg dat je een slecht weer alternatief achter de hand hebt.
7. Angst. Sommige deelnemers vinden bijvoorbeeld kleine beestjes eng of vies. Laat ze ze rustig bestuderen in een gesloten potje, gebruik een insectenzuiger (i.p.v. met je handen) en laat zelf zien dat het niet eng is.
8. Plukken of niet plukken. Laat je deelnemers wel of niet planten of paddestoelen plukken? Een lastige vraag. Het is natuurlijk erg leuk om een paddestoelentoonstelling te maken, of een salade van eetbare planten. Maar je kunt ook te maken krijgen met zeldzame planten of paddestoelen. De volgende regel kun je als richtlijn gebruiken: staat er maar één exemplaar van de plant of paddestoel, laat hem dan liever staan. Staan er veel meer, dan kun je er best eentje plukken. En wat betreft het plukken van eetbare planten, zorg dat je zeker weet dat de plant eetbaar is!
9. Competitie. Een competitie-element kan een activiteit uitdagender en spannender maken. Maar pas op dat het niet te belangrijk wordt. Dan kun je te maken krijgen met problemen als vals spelen, deelnemers die niet tegen hun verlies kunnen of het risico van blessures (omdat ze te hard rennen e.d.).
10. Zweverig. Activiteiten in de natuur, zeker beleavingsactiviteiten kunnen soms wat 'zweverig' overkomen (Denk aan knuffelen met bomen). Let op hoe je deelnemers reageren en pas voor een volgende keer de activiteit zo nodig aan.

STAPPENPLAN VOORBEREIDINGEN

Voor het aanpassen en voorbereiden van bestaande natuuractiviteiten

1. Stel je doel vast. Wat wil je bereiken met je deelnemers? Dat ze een leuke tijd hebben, dat ze de omgeving beter leren kennen, dat ze de herfst beter beleven?
2. Stel je doelgroep vast. Aan wie wil je een activiteit aanbieden? Kinderen, volwassenen, gezinnen?
3. Zoek een geschikte activiteit die past bij je doel en doelgroep. Pas de activiteit zo nodig aan je doel, doelgroep, omgeving e.d.
4. Zoek een geschikte plek om de activiteit uit te voeren. Check zelf of er voldoende verschillende kleine beestjes, diersporen, planten e.d. te vinden zijn.
5. Verzamel de benodigde materialen in de juiste hoeveelheden. Oefen zelf met de materialen, zodat je weet hoe ze werken (bijvoorbeeld boomhoogtemeters, verrekijkers e.d.).
6. Maak een tijdsplanning voor de activiteit. Hoeveel tijd heb ik nodig voor elk onderdeel?
7. Maak een groepsindeling. Werken de deelnemers alleen, in tweetallen of in groepjes (ook afhankelijk van de hoeveelheid materiaal die je hebt)?
8. Bereid je inleiding voor. Hoe maak ik de deelnemers enthousiast? Hoe leg ik de activiteit duidelijk uit? Hoe leg ik het werken met materialen uit (voordoen of zelf laten oefenen)? Welke afspraken maak ik met mijn deelnemers (wat mogen ze wel en niet doen)?
9. Bereid een afronding voor. Wat wil ik met de deelnemers nabespreken? Geef ik ze nog iets mee naar huis?
10. Zorg voor een slecht weer alternatief. Kun je de activiteit ook binnen doen? Zorg anders voor een andere activiteit die je wel binnen kunt doen.

Natuuractiviteiten

Natuurbelevingactiviteiten

Legenda

Soort activiteit	Seizoen	Omgeving	Doelgroep	Aantal deelnemers
 Groepsgevoel Waarneming Onderzoek Beleving / bezinning Creativiteit Competitie	 lente zomer herfst winter	Alle terreinen Bos	volwassenen kinderen gezinnen	Bijvoorbeeld: 30, 1 (15) 30 = max. aantal deelnemers per begeleider 1 = groepsvorm tijdens de activiteit 15 = max. aantal personen bij uitwisseling (i.v.t.)

		Alle terreinen	Volwassenen, kinderen, gezinnen	30, 1 (10)
---	---	----------------	------------------------------------	------------

Natuurschilderij

De deelnemers maken een natuurschilderij door een kartonnen lijst zo neer te zetten of op te hangen dat je er doorheen het schilderij ziet.

Materialen

Per deelnemer:

- een kartonnen 'schilderijlijst' ter grootte van een A4
- een knijper

Vorbereidingen

Maak de schilderijlijsten.

Tijd

Schilderij maken 10 minuten

Schilderijen toelichten 2 minuten per deelnemer

Opdracht

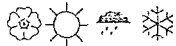
Vertel de deelnemers dat ze een natuurschilderij gaan maken. Hiervoor krijgen ze een lijst. Deze moeten ze op een zelf gekozen plek zo neerzetten of ophangen met de knijper dat als anderen er doorheen kijken ze het schilderij zien. Laat eventueel een voorbeeld zien.

Daarna gaan de deelnemers aan de slag. Laat ze goed om zich heen kijken: dicht bij de grond, boven hun hoofd, onder struiken. Denk ook aan diepte in schilderij. Als de deelnemers hun lijst hebben opgehangen, geven ze als een echte schilder hun schilderij een titel.

De deelnemers laten de eigen gemaakte schilderijen aan elkaar zien, vertellen wat de titel is en waarom ze voor dit schilderij hebben gekozen.

Opmerkingen

- Deze activiteit is goed te gebruiken als kennismakingsoefening.
- Deze activiteit is goed te combineren met andere korte natuurbelevingactiviteiten tot een korte wandeling.

		Alle terreinen	Volwassenen, kinderen, gezinnen	16, 1 (2)
---	---	----------------	------------------------------------	-----------

Natuursymfonie

De deelnemers luisteren naar de geluiden van de omgeving en zetten deze in hun eigen 'notenschrift' op papier.

Materialen

Voor elke deelnemer:

- papiertje (A5 of kleiner) met daarop een notenbalk en muzieksleutel
- pen
- harde ondergrond om op te kunnen schrijven

Voor de hele groep

- een voorbeeldsymfonie

Vorbereidingen

- Maak de papiertjes met notenbalk en muzieksleutel.
- Maak een eigen voorbeeldsymfonie.

Tijd

Luisteren	5 minuten
In tweetallen uitwisselen	5 minuten
Nabespreken	5 minuten

Opdracht

Verzamel de deelnemers om je heen, leg je vinger op je lippen en vraag na een paar tellen stilte of ze 'dat' horen. Het is het lied van de lente / zomer / herfst / winter. Luister samen naar de geluiden van de omgeving.

Vertel de deelnemers dat ze gaan proberen deze natuursymfonie vast te leggen op papier. Hiervoor hoeven ze geen noten te kunnen lezen. Laat je eigen natuursymfonie zien en licht hem toe. Deel daarna de papiertjes uit en vraag de deelnemers een eigen plekje op te zoeken waar ze rustig kunnen luisteren (je kunt ze ook in een kring zetten met de ruggen naar elkaar toe).

Roep de deelnemers na 5 minuten weer bij elkaar en vraag ze in tweetallen uit te wisselen wat ze op papier hebben gezet. Spreek de activiteit kort met z'n allen na: Hoeveel verschillende geluiden hoorde je? Welke geluiden herkende je? Vond je het moeilijk om de geluiden op papier te zetten? Kon je later nog achterhalen wat je opgeschreven had? Wat vind je nu van dit lied van de lente / zomer / herfst / winter?

Opmerkingen

- Deze activiteit is goed te combineren met andere korte natuurbelevingactiviteiten tot een korte wandeling.

		Alle terreinen	Volwassenen, kinderen, gezinnen	16, 1 (16)
---	---	----------------	------------------------------------	------------

Regenboogscherven

De deelnemers krijgen een 'regenboogscherv' en proberen in de omgeving een natuurlijk materiaal te vinden dat precies dezelfde kleur heeft.

Materialen

Voor elke deelnemer:

- een regenboogscherv (gekleurd stukje karton, steentje, glas e.d.)

Voor de hele groep

- een kleurrijk zakje voor de regenboogscherven

Vorbereidingen

- Maak de regenboogscherven. Zorg dat de scherven verschillende kleuren hebben die in de omgeving terug te vinden zijn (over het algemeen zijn geel, groen, rood, bruin en oranje goede kleuren en is blauw moeilijk).
- Doe de regenboogscherven in het zakje.

Tijd

Scherven zoeken 5 minuten

Kleuren uitwisselen 5 minuten

Opdracht

Vraag de deelnemers of ze weten dat er overal 'regenboogscherven' te vinden zijn. Wijs naar verschillende plekken in de omgeving en vraag of ze de scherven zien. Vertel daarna het volgende verhaal: "Ik ging laatst wandelen in het bos. Het had net geregend en de zon brak door. Aan de hemel stond een hele mooie regenboog. Maar wat gebeurde er? De regenboog brak in stukken uiteen en de scherven vielen naar beneden. Ik rende naar de plek toe waar de scherven op de grond vielen en zag nog net hoe de scherven die de grond raakten als het ware smolten en opgingen in de omgeving. Ik heb nog net een paar scherven kunnen pakken. Willen jullie ze zien?"

Maak het zakje open en laat de regenboogscherven zien. Vraag de deelnemers of ze zelf ook eens regenboogscherven willen zoeken. Geef daarna iedere deelnemer een scherv en zeg dat ze moeten proberen een natuurlijk materiaal in de omgeving te vinden die precies dezelfde kleur heeft als de scherv. Laat ze goed kijken.

Verzamel de deelnemers met hun materialen in een kring en vraag iedereen omstebeurt te laten zien wat voor materiaal ze hebben gevonden. Sluit af met de opmerking dat de deelnemers zelf hebben kunnen ervaren dat regenboogscherven inderdaad overal te vinden zijn.

Opmerkingen

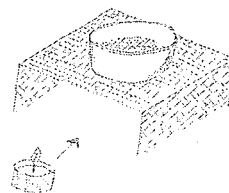
- Deze activiteit is goed te combineren met andere korte natuurbelevingactiviteiten tot een korte wandeling.

Vetbol maken

Materialen

Per kind: plastic bekertje, stukje ijzerdraad.

Voor de hele groep: zoekkaarten vogels, (aluminium) schaalte, fijnmazig gaas, ijzerknipschaar, waxinelichtjes, lucifers, wasknijpers, lepels, vet/ossewit, vogelzaad, evt. een verrekijker.

Voorbereiding begeleiding

Zorg dat de benodigde spullen tevoren aanwezig zijn. Maak voor kleinere kinderen alvast de fornuisjes: knip het gaas in stukken van 30x15 cm, vouw de korte kanten om, zet de waxinelichtjes eronder en de fornuisjes zijn klaar.

Een vetbol maken

Knip de stukken gaas op maat (ca 30x15 cm). Vouw het gaas om tot een fornuisje.

Gebruik voor de vetbollen bij voorkeur ossewit. Dit smelt al bij lage temperaturen, zodat de kinderen zich er niet aan kunnen branden.

Schep in elk (aluminium) bakje een eetlepel vet. Steek de waxinelichtjes aan en zet de bakjes op het fornuisje.

Doe ondertussen in een plastic bekertje twee eetlepels zaad.

Wacht tot het vet vloeibaar is. Giet het dan in de bekertjes.

Gebruik de wasknijpers om de warme bakjes vast te pakken.

Roer het zaad door het vet. Hang in elk bekertje een vooraf gebogen ijzerdraadje (zie tekening). Wacht tot de vetbol goed hard is. Haal hem uit het bekertje door hem even onder een warme kraan te houden.

Op pad

Zoek samen met de kinderen een geschikte plek om de vetbollen op te hangen, bij voorkeur in het zicht.

Ga terug naar binnen, misschien komen er direct vogels op af.

Stel vragen als: Welke kleuren hebben de vogels? Hoe zien de snavels eruit? Welke vogels zijn bang?

Welke vogels maken ruzie? Hoe heten de vogels? Hoe eet de vogel?

Gebruik hierbij zoekkaarten en eventueel verrekijkers. Laat oudere kinderen een logboek bijhouden. In het logboek houden ze hun waarnemingen bij. Laat ze er plaatje bij zoeken en tekeningen maken.

Helemaal leuk wordt het als ook de geluiden worden meegenomen. Er zijn diverse cd's in de handel met vogelgeluiden.

Achtergrondinformatie

Pas als het goed vriest en de grond bevroren is komen vogels in de problemen. De meeste vogels komen wel op eigen kracht de winter door. In de zomermaanden hebben ze een voedselreserve opgebouwd. Alleen zwakke exemplaren overleven niet. De sterke vogels blijven over. Zij zorgen het volgende voorjaar weer voor een gezonde populatie jongen. Zo bezien is bijvoeren beslist niet nodig.

Bijvoeren in de zomer is eigenlijk uit den boze. Vogels worden er lui van. Hun natuurlijke fourageergedrag wordt verstoord. Vogels die veel "verwend" worden kunnen zich uiteindelijk zonder hulp niet meer redden.

Toch is het aardig met kinderen vogels te helpen in een periode dat ze het moeilijk hebben. Ze krijgen hierdoor enig besef van zorg voor de natuur. Bovendien kunnen ze de vogels observeren en ze leren herkennen.

De naam van mijn boom is:

..... (echte naam)

..... (zelf bedacht)

Nodig: zoekkaart bomen

2

Sporen van beestjes/dieren:
Ik vond aan, in, op of bij mijn boom
de volgende sporen:

Spoor

Van

Spoor

Van

Spoor

Van

Spoor

Van

Spoor

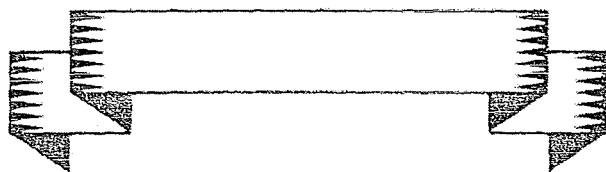
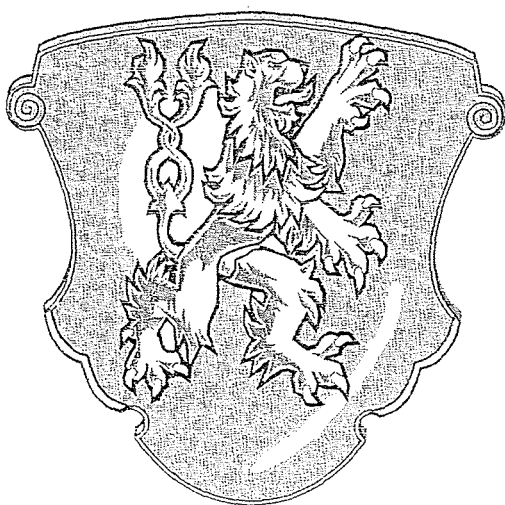
Van

Nodig: zoekkaarten diersporen en bladgallen

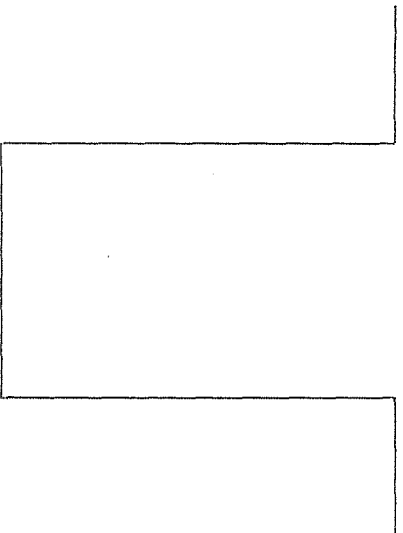
11

Bomenpaspoort

Europese Gemeenschap

De bodem van mijn boom.
Teken of kleur de bodem met aarde in.

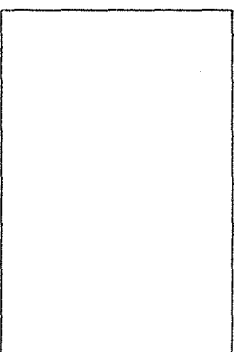

Dit paspoort is van:
.....
(naam)

Opgemaakt tijdens een bezoek aan het landgoed
.....

Datum: 20...

Duimafdruk:

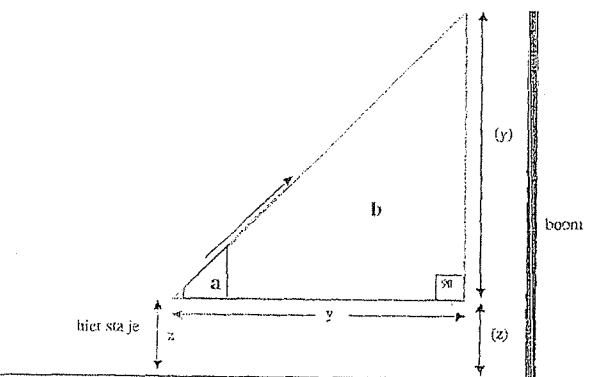

Nodig: grondboor + goot

12

Nodig: stempelkussen

1

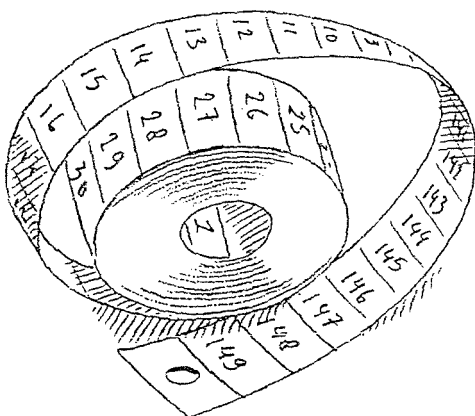

Ga om te beginnen daar staan waar volgens jullie het puntje van de boom op de grond zou vallen als de boom naar je toe zou vallen. Vanaf dat punt kijk je over de schuine zijde van de driehoek naar de top van de boom.
Kijk je over de boom heen, loop dan naar voren tot je $\pm$ precies de top van de boom ziet. Kijk je 'in' de boom (onder de top), loop dan zo ver naar achteren tot je $\pm$ precies de top ziet. Vanaf daar ga je meten zoals onder de tekening nog eens staat beschreven. Daarbij is het heel belangrijk dat je de driehoek recht houdt. Terwijl de één op de top van de boom miikt, houdt een ander het loodlijntje in de gaten. Het loodlijntje moet evenwijdig aan de opstaande zijde van je driehoek lopen.

Hoogte en omtrek

Mijn boom is ± m hoog

De omtrek op ± 1,3 m hoogte is cm

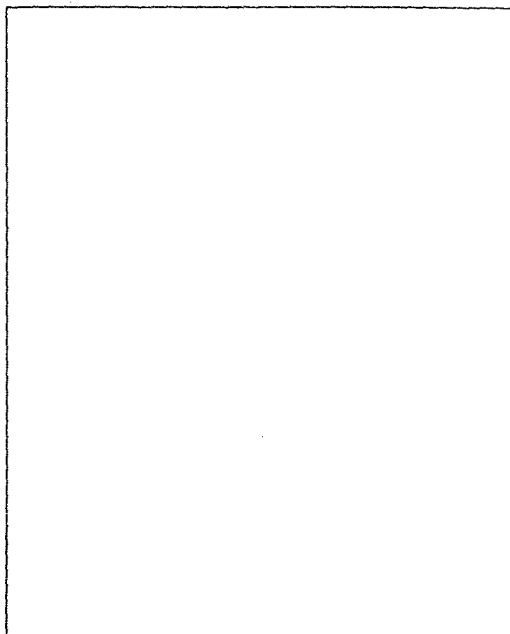

Nodig: boomhoogtemeter en meetlint

6

Silhouet

Teken in het kader het silhouet van je boom.
Maak het silhouet donker (streepjes, met potlood, inkleuren met grond).

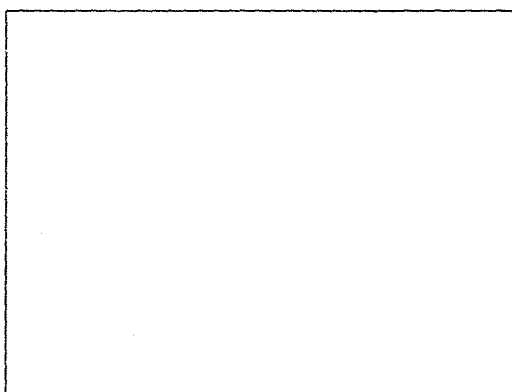

Nodig: diaraampje

7

Blad van de boom

Plak hieronder een blad van de boom, teken het blad na of leg het onder deze bladzijde en wrijf er rustig met het potlood over.

Nodig: pirtstift

4

Onder mijn boom groeien de volgende soorten grassen, varens, mossen of bloemen

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐

Nodig: zoekkaart berimplanten

9

Buurbomen en -struiken

Vlak bij mijn boom groeien:

Bomen

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐

Struiken

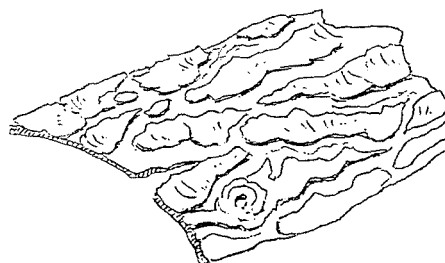
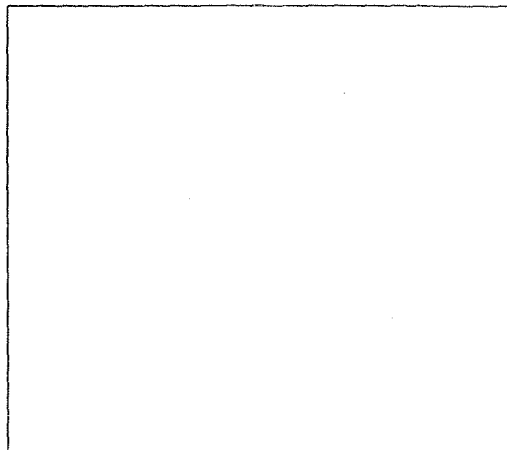
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐

Nodig: zoekkaart bomen en struiken

8

Schors

Teken hieronder de schors van de boom na of maak een schorsafdruk.

5

Beestjes bij mijn boom:

Op de boom (stam/takken/blaadjes) vond ik:

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐

Op de grond onder de boom vond ik:

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐

Nodig: loep en zoekkaart bodemdierpjes

10

Beschrijf de omgeving van je boom.

Denk daarbij aan open/dicht, licht/donker, geluiden, bordje/bankje, afval, nest, strooisel enz.

Mijn boom

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3